

DARVASI LÁSZLÓ

Halk ország

Azt hallotta róla, hogy ölt. Vagy csak látta, hogy mások ölnek.

Talán látta az akasztást, amiről a többiek az iskolában is sugdolóztak. Megverték a hullákat is, leköpdösték az élettelen testeket. Nem mertek erről hangosan beszélni, csak sugdolóztak. Vagy nem is látta az apja, hogy ölnek, de ahogy mindenki a környéken, a házban és a szomszéd házakban, hallott ilyesmikről. Már ez is elég volt ahhoz, hogy bajba kerüljön. Ennyi is elég lehetett. Akármit is tett az apja, nem volt biztonságban. Így mondták, nincs biztonságban. És aztán, nem sokkal a harcok elcsitulta után, valóban elment. Ahogy utoljára még föléje hajolt, megcsapta a kabátból gőzölgő naftalin szaga. A naftalin szaga vele maradt egész télen, ha megjött az utcáról, akkor is húzta magával, mint valami nehéz, kávészínű fátylat. Az apja állá rendszeren kék volt a borostától. Reggel világoskék, este már ibolyakék, vagy fémszínű. A naftalint nem tudta elűzni az októberi lőporszag, sem a decemberi köd, és a januári fagyok sem, amik csúf virágokat karcoltak a gangablakra.

Most február volt, verőfényes és hideg nap, a férfi az ajtóból döntötte vissza a felsőtestét, zavartan suttogott, ami ijesztő volt. Egy ideig nem látsz, mondta, ide-oda járt a tekintete. Ő nézte, hogyan ugrik meg az ádámcsutkája, mert szőrszálak maradtak rajta a kapkodva elvégzett borotválkozás után. Az apja még a hajába túrt, remegtek az ujjai, és tényleg elment. Nem is nyikordult az ajtó. Pedig mindig szokott.

Rokonoknál aludt néhány napig, mert az anyja kijelentette, a lakást renoválni kell. Fúrni és faragni fognak, és ez zajjal jár. Talán éjszaka is dolgoznak a munkások. Anya rekedten beszélt, gombóc volt a torkában, közben az ujja hegyét végighúzogatta a gyerek arcán, mintha a bőrét is meg akarná győzni, higgyen neki.

Egy kicsit megváltoznak a dolgok, mondta végül, és szorongó mosolyra húzódott a szája.

A házat még novemberben találat érte. Tele volt kövel az udvar, téglával, egy kökerítés leomlott. Azon is dolgozni fognak. A ház falán, a lakásokon, a pincén, a bejárati kapun, a lépcsőn is dogozni fognak. Ő meg arra gondolt, milyen érdekes lenne, ha valaki feltalálná a halk kalapácsot. Kitalálnák a halkan fűrészelő fűrész, a halk faragót, a hangtalan reszelőt, a néma satupadot, a halk építkezést. Meg se hallaná senki, olyan gyorsan épülne fel a ház! Megfordul az ember, és lám, ott kanyarog mögötte egy utca, ott terül egy város, az egész, halkan felépített ország.

Az anyjának igaza lett, mert a hét után, amikor hazatért a rokonoktól, mintha minden kisebb lett volna. És csak tessék-lássék hozták rendbe a házat. Nem akart elülni a por, mintha éjszaka is táncolt volna, nehéz volt, savanyú szaga volt, rossz por volt. És valóban megváltoztak a dolgok. Kisebb bútorok, kisebb ablakok és ajtók várták otthon. Vagy talán csak ő nőtt meg. Nem halkul a világ, csak kisebb lesz.

Tényleg itt laktunk mi?, kérdezte, olyan valószerűtlennek érzett mindent, ami történt.

Az anyja elhúzta a száját, hát persze.

Miért tesz úgy, mintha nem szólt volna előre?!

Olyan fáradt volt a szeme, és már nem viselte a karikagyűrűt. Neki most már nem lesz kistestvére. Az apja mielőtt még elment volna, azt mondta, hamarosan kistestvére lesz. De most már nem lesz.

Apa ölt?

Nem tudom, mondta az anyja.

Nem mondta?

Nem.

És te?

Mit én?

Te mit gondolsz?

Nem tudom, mit gondoljak. El kellett mennie.

Látszik valakin, ha ölt?

Nem tudom.

Lehet hallani?

Nem értem.

Hogy olyan halkan ölnek.

Miről beszélsz?!

Olyan halkan ölnek, hogy nem lehet meghallani.

De az anyja hallgatott, és ő azt várta, hogy elsírja magát. Az anyja nem sírt. Nem baj, ha kisebb lesz minden. Akkor egy ideig kicsi utcák kanyarognak egy kicsi ég alatt.

Nem sok idő kellett ahhoz, hogy egy csendes, ám egyre nagyobb szabású mámor részévé váljon. Rendületlenül kezdte várni a napnyugtát, majd a naplementével együtt járó csendes, de fájdalommal teli napszakot, amikor a fény feladja a harcot, és elfogy. S az anyja mind növekvő aggodalma, később kifejezett rémülete ellenére a napnak e szakában sokáig üldögélt a szobájában, az ágy szélére kucorodott, nem gyújtott villanyt. Talán félt, de jó volt mégis. S míg félt, arra is gondolt, ha feltalálnák a halk kalapácsot, a halk fűrészt, a halk építkezést, akkor biztosan feltalálnák a halk háborút is. Olyan halkan halna meg az, akit megölnek, hogy senki sem hallaná.

Akkor már tudta, hogy nincsen egyedül.

Nem hallotta, soha nem hallotta.

Nem hallotta, hogy lélegzik, hogy megmozdul, hogy él.

Nem hallotta, de tudta, hogy van, és hogy közel van.

Állt a szoba közepén, szinte már sötét volt, és ő tudta, hogy akár érinthetné is az a másik, titokzatos lény, akivel együtt élnek. Tudta, hogy figyeli őt. Nem félt tőle. Néha, ahogy belépett a szobába, köszönt neki, jó estét kívánok.

Jó estét kívánok!

Állt a szoba közepén, s mintha lassan őt is levetkőztette volna a sötétség. Mintha a dolgai határozott készséget is mutattak volna, hogy egy másik, ismeretlen és titkos történetbe lépjenek át, és mást is szolgáljanak, ne csak őt. Amikor végül a lámpáitól és a lakásfényektől megfosztott körudvar felől is csak a sötétség ömlött be hozzá, az ő szobájába, akár egy néma folyó, melynek egy-két kósza villanás díszíti a hátát, akkor érezte, hogy jó, mert nincs, és talán már soha nem lesz egyedül. Majd némi morfondírozás

és egyezkedés után létezésének egész birodalmát felajánlotta ennek a láthatatlan és hallhatatlan másiknak. Odaadta mindenét, az ácsceruzákat, a színes köveket és kavicsokat, a csigaházakat, a rézhuzalokat, a szögeket, a radírgumikat, a hasas tintatartót, vagy azt a néhány, többnyire sérült vagy festékét veszített ólomfigurát, melyek az asztalán álltak a kalandregény-sorozat könyvei mellett. És ez olyan megnyugtató volt, hogy néha kiabálni kezdett örömeiben, a tiéd ez is, a tiéd. Aztán észbe kapott, és csak tátogott, neki, tessék a ceruzahegyszőm, tessék a tintatartóm, tessék, tessék.

Az iskolában gyakran mondták neki, hogy álljon fel.

Ő felállt, és aztán nem ülhetett le a csengőszóig.

Eleinte néhányan vigyorogtak, később rá sem pillantottak, és ő büszke volt, mert tudta, hogy olyan halkán áll a számoló, olvasó, maguk elé motyogó társai között, hogy nem is lehet észrevenni.

Vége lett az órának, és a tanár úgy viharzott ki, hogy nem mondta, fiam, leülhetsz.

Egy este az anyja a fülébe suttogott villanyoltás után.

Apa Ausztriában van.

Mit csinál ott.

Van ott egy tábor.

Ott él.

Átmenetileg.

Hazajön?

Hazajön, suttogta az anyja.

Nem jön haza, suttogott vissza.

De hazajön.

Nem.

Te nem akarod, hogy hazajöjjön?!

Nem válaszolt.

Olykor hamarabb ért haza a szokásosnál. Váratlanul lett vége a tanításnak, a tanárok lögyakorlatra vagy tanácskozásra gyűltek össze, és ő csavaroghatott volna a ligetben, vagy a szigeten, mégis hazafelé vette az irányt. Szinte süttött a lakásban a másik néma jelenléte. Az ő illata lengett a nagyszobától a konyháig, mintha a bútorok is melegebbek lettek volna, a karosszék mélye őrizte egy test körvonalát, a terítő pedig megtartotta a sokáig rajta felejtett kéz formáját, s az előszoba tükrében látni vélte az elmosódott arcot, amely idáig fürkészte magát, csak aztán meghallotta az ő fütyörészését, vagy cipője csattogását a folyosón. Amikor korábban érkezett a szokásosnál, akkor is hagyott időt. Addig matatott a zárral, mígnem biztos lehetett, a másiknak sikerült visszatérnie abba a világába, ahonnan idáig merészkedett. Aztán az előszobában is állt még, s az egy-két reccsenés és sóhajtás után a lakás mélyébe indult. Tudta, nem érheti meglepetés. Semmi nem mozdult, békésen szitált a por, fényfolt remegett a szobapálma levelén. A fotelbe vetette magát, és sokáig ült csendben, egyenletesen lélegezve, hogy eltöltse a szokásos állapot, hogy azt érezze, kívül kerül a testén, de e bizonytalanságban is pontosan és élesen érezze és tudja, hogy egy valaki egy megmenekített létezés mélyéből figyel rá.

Szemmel tartotta a másikat. De abban is biztos volt, hogy a másik sem lát többet belőle, mint ő. Mintha egy falon ejtett résen bámulták volna egymás részleteit, melyek nem válnak egésszé, egymás hiányai voltak. Beszélhetett is volna hozzá, de nem volt kedve olyan szavakat vesztegetni, melyekre nem lehet szavakkal válaszolni.

Könyveket hagyott neki, kinyitva bizonyos, nem véletlenül választott fejezeteknél. Nem mindig ugyanoda volt visszahajtva egy könyv. Látta az olvasás nyomát. Vagy kihajtotta neki a Bibliát, mert volt Bibliája is, éppen csak az iskolába nem vihette, illetve a lakásból sem vihette ki, nem volt szabad, csak otthon forgathatta. Egyszer ennél a soroknál hagyta nyitva Máté evangéliumát:

„Te pedig a mikor imádkozol,
Menj be a te belső szobádba, és
Ajtódat bezárva, imádkozzál a te
Atyádhhoz, a ki titkon van; és a te
Atyád, a ki titkon néz, megfizet né-
ked nyilván.”

Aztán üzeneteket kezdett hagyni neki másképpen is, nyilvánvalóan és szemérmetlenül, egy üres papírt, rajta ceruzát hagyva a szobaasztalon. És nem hiába. Észrevette a lap sarkába rajzolt pici pontot. Észrevette a halvány vonalat, amely keresztülfutott a lapon. Hullámok, halvány karcok jeleztek neki. A virágok is tudtak róla, tudtak a másik emberről. Amikor a növényi test megereszkedik, amikor lassan elveszti a sejteket kifeszítő vizet, a virág ráncosodni, puhulni kezd. Tudta ezt. Mert tanulták. Így tanulták. Az anyja mindig is feledékeny volt, nem érdekelték a növények, ő pedig tudatosan nem öntözött. Nem locsolta a futókat, a pletykákat, a hosszú levelű, pálmás virágokat, a kaktuszokat, a filodendront. És mégsem száradt ki a földjük. Képtelenség, hogy anya nem veszi észre.

Üzentek egymásnak a rádió keresőjén. Ő Prágába ment. A másik Párizsból jelzett. Ő Párizsból Londonba utazott, a másik visszatért Luxemburgba. Ez már nyílt társalgás volt.

S aztán egy nap nem egyedül érkezett haza. A sarki boltban, ahol néha savanyúcukrot vett, már korábban is gyakran botlott a férfibe. Ez a férfi többnyire cigarettát kért, pörgette a fehér dobozt az ujjai között, és a pörgésnek nem volt hangja. Gyönyörűen csinálta. A férfi egyszer rámosolygott. Hosszú, sárga volt a haja, és az ujjai is sárgák voltak, a nikotin befestette őket, s ez olyan furcsa volt, hogy nem tudta róla levenni a szemét, csak bámulta. A másik észrevette, elnevette magát.

Mit nevensz?

Nem nevetek.

Most is nevensz.

Most már nem.

Én azért hallom.

Hallja?

Nem nevensz, de hallom.

Ő csak rázta a fejét.

Hallom, hogy nevensz.

Nem nevetek.

Nevensz, én hallok, mindent.

Amikor menni akart a trafikból, a férfi utánanyúlt. Nem volt durva, de határozott volt. Gyorsan mozdult a keze, nem is lehetett látni.

Miért nem magyarul beszél velem?

Este nézte az anyját, vacsoráztak, a villa neki-nekikoccant a tányérnak, a grenadírmars kockái sápadtan világítottak. Az anyja csinált limonádét is. Szeretett a

citrompótló tablettáival játszani. Néha elszopogatta őket. Az anyja nem is rágott, inkább elnyomogatta a krumplit a szájában, fekete csík húzódott a szeme alatt.

Anya, te hallod, ha nevetek?

Nem értelek.

Ha nevetek, hallod?

Nem nevensz. Nagyon régen nem nevettél.

Ha nevettem volna, hallottad volna?

Hallottam volna.

Most hallottad?

Mit?

Nevettem.

Nem... igen, hallottam.

Nem hallottad, csak mondod.

Egyél.

Aztán egy nap fölhívta a sárga hajú férfit a lakásba, aki azt mondta, hogy hall mindent. Hosszú, világos kabátja volt, mintha puha, piszkos vattából varrták volna, de a férfi alacsony volt, levette a kalapját, amikor belépett az ajtón. Állt egy kicsit a küszöbön, és megcsóválta a fejét. Mint aki azt mondja, ejnye, ejnye. Elmosolyodott.

Szép, mondta beljebb lépve, már járt a tekintete.

Mi szép?

Szépen éltek, mondta a férfi.

Nem tudom, mondta ő, nem tudta, milyen az, szépen élni. Felkelnek, elmennek otthonról, hazajönnek, lefekszenek. Lehet hallani gyárdudát, villamosnyikorgást, autókat. Vagy szól a rádió, focimeccs van, akkor lehet hangosabban hallgatni. A szomszéd bekopogtat, kér ezt meg azt, a szomszéd kislány leleskedik a gangablakon, ez szép? A képek a falon szépek. Nagypapa, nagymama, apa. Apa képe is a falon lógott, az anyja nem vette le, egyszer akarta, de visszatette.

A kurva anyátok, mondta az anyja, amikor visszatette apát a falra.

De aztán soha nem porolgatta. Nagypapát és nagymamát mindig letörölte, apát nem. Anya nem ért apához.

Beszélj magyarul, mondta a sárga hajú.

Jó, mondta, magyarul fogok beszélni.

Szóval itt élsz.

Itt lakom.

A férfi úgy forgolódott, mint aki jártas az ilyesmiben. Nem a tárgyakat nézte és vizsgálta, vagy vette egyenként számba, hanem átnézett rajtuk, mögéjük és beléjük pillantott. A tekintete lassan és megfontoltan siklott végig a lakáson, a tekintete tapogatott és simogatott, és ő izgatott lett attól, hogyan tud nézni ez az ember. Ezt majd megtanulja ő is, így nézni, ilyen áthatóan, ilyen csöndesen. Ott van a fiókban a Bibliája, biztosan látja azt is. Az asztalához lépett, de a férfi rászólt.

Nem, ne húzd ki a fiókot.

Ne?

Tudom, mi van benne.

Honnan tudja?

Látom, mondta a férfi, és most nem mosolygott, nagyot sóhajtott. Cigaretta-paklit húzott ki a zsebéből, és finoman a tenyerébe ütögette a szálát. Aztán a szája

sarkába illesztette, de nem gyújtotta meg, úgy beszélt. Ő meg nézte, hogyan jár fel s alá a cigarettaszál vége.

Egyedül vagy?

Anyám dolgozik, mondta.

Beszélg magyarul, ingatta a fejét a férfi.

Bólintott, és mintha hallott volna valami közeli sóhajtást, mint amikor egy pince szomorúsága felszáll a napfényes világhoz.

Apád?

Elment.

Hová?

Nem tudom.

Miért ment el?

És ha segítenék neked visszahozni? Ha együtt visszahoznánk?!, a szeme most pajkosan csillogott. Zsebre dugta a kezét. Egyszer csak már az ajtóban állt, a körudvarról bezúduló fény egészen valóságostenné tette az alakját. Mintha a küszöb fölött lebegett volna. Neki meg később jutott az eszébe, hogy valami nagyon fontos történt akkor, ennél a látogatásnál. Lassan mérte föl a dolog jelentőségét, súlyát. Valami megtört, valami kibillent akkor. A dolgokat és az események rendjét irányító és kordában tartó egyensúly szűnt meg, akkor kezdődött a korlátlanság és a rendtelenség időszaka, akkor kezdődött a káosz, mert mintha az a titokzatos és nem hallható másik, az ő diszkrét és mégis jelentőségteljes létezése, melyben éppúgy megfértek a titkok, mint a hétköznapi mozdulatok, másképpen kezdett volna élni. És minden mozdulata, a létezésének legegyszerűbb megnyilvánulása is iszonyatos zajjal és hangerővel járt. Nyomasztóan kezdte hallani őt. Már akkor is hallotta a szívverését, ahogy felerősödik és szinte feldübörögni kezd, amikor a sárga hajú férfi a lakásukba lépett. Hallotta, hogyan zihál, hallotta azt a furcsa kis recsenést is, az öklére harapott, csak hogy ne kiáltson félelmében. Aztán a sárga hajú elment. Szag maradt utána, mint amikor a könyvek sokáig hevernek a szekrény mélyén, nyelik, magukba szívják a port, az időt, sárgulnak, magukba fordulva múlnak, és illatuk lesz. Szellőztetett. Kinyitogatta az ablakokat, keresztuzatot csinált, boldogan lebegtek a függönyök. Ezt jó volt látni. Csönd volt, és a függönyök olyanok voltak, mint hatalmas szárnyak, és ők szálltak, szálltak. De a rend már felbomlott. Hallotta a másikat. És úgy érezte, megsüketül tőle. Csalódott is volt. És aztán hazajött az anyja, és végre este lett, elhalkult a körfolyosó, a rádiók is elhallgattak, vagy lecsavarták őket. Edény zörgött valahol, aztán az is abbamaradt. Csak a másik lélegzése, szívdobogása nem maradt abba. Úgy érezte, megsüketül.

Mi van, suttogta a sötétbe az anyja, mi van?!

Nem tudom, suttogta vissza, pedig tudta.

Másnap sokáig gyakorolta, hogy úgy rajzoljon, hogy ne hallja. De most hallotta ezt is. Felemelte a fejét, és hallotta a könnyeket is, a közelében sírt az a másik ember. Az a másik most nyilván bámul maga elé, és magában zokog. Folyik a könnye. És nem meri letörölni. Csepeg le a kék álláról.

Túl hangos.

Írt apa, suttogta az anyja este, villanyoltás után, melegek voltak a szavai, s mintha egy idegen földről érkeztek volna.

Azt mondja, egy Bronx nevű városrészben lakik, egy piros házban, aminek az oldalán fekete tüzlépcső kanyarog. A ház a Sullivan testvérek kereskedésétől balra van, különben az egész utca piros. Mindenütt piros házak, és fekete tüzlépcsők vannak. A buszok sárgák és kékek. Azt írta apa, milyen érdekes, hogy a Sullivan testvérek ikrek, az egyik mégis kövér, a másik sovány, de így is hasonlítanak egymásra, gyakran mondogatják egymásnak, ha én kövér lennék, én így gondolnám, ha sovány lennék, az persze más lenne, és így tovább. És apa ölelte az anyját. És apa ölelte őt is. Reggel megnézte apa képét. A kép nem volt poros. Az anyja nem tisztogatta, és mégsem volt poros.

Délután arra ért haza, hogy a sárga hajú a kapuban áll. Nem volt egyedül. Volt vele egy magasabb, szürke arcú ember, akinek hasonló kabátja és kalapja volt. És kissé oldalra tőlük, állt egy munkás is.

Anya?, kérdezte ő önkéntelenül.

Mi van, megtanultál magyarul?

Anyá hol van?

Majd jön, mondta a sárga hajú. Később jön. Aki vele volt, nem szólt. Rezenéstelelen arccal nézte őket. A munkásruhás férfi pedig zavartan állt egyik lábáról a másikra. Köhécselt, krákogott, de nem mert köpni. Inkább nagyot nyelt. A sárga hajú kissé megdöntötte a fölsöttestét, így szólt hozzá. Ő meg belátott a nyaka alá. Láta a vöröses, ritkás mellszőrzetét.

De nem az anyád az érdekes, hanem az apád.

Apa, mondta a gyerek.

A munkásruhás köhécselt, a svájcisapkáját igazgatta. Levette, visszatette.

Ne idegeskedjen már, Szabó.

Igen, mondta a munkás.

Nem bontott még falat, Szabó?

De bontottam, mondta Szabó.

A sárga hajú nézte a kőművest, és nem kérdezett semmit.

Akarod, hogy anyád hazajöjjön, kérdezte váratlanul a szürke arcú. A sárga hajú könnyedén elmosolyodott, majd tett egy mozdulatot, hogy felesleges ez. Hogy ennek már nincs értelme. Ő nem válaszolt.

A szekrény mögött van, mondta ő.

Tudjuk, mondta a sárga hajú.

Miért árultad el?

Túl hangos, mondta ő.

Mi sem leszünk halkabbak, mondta a szürke arcú.

Tudom, mondta ő. Gondoltam.

Menjen előttünk, Szabó, intett a sárga hajú, és ők beléptek a kapunk, ráfordultak a lépcsőkre, haladtak fölfelé. Firkák, hulló vakolat, mocskok. Zörögtek a tányérok. Rádió szólt. Az emeleten a kőműves megállt.

Merre?

Balra.

Álltak az ajtó előtt, benyitottak.

Az apja a konyhában ült, cigarettázott, mosolyogva nézte őket. Az asztalon dobolt az ujjával. Ő meg hirtelen boldogság lett. Nagyon boldog. Nem hallotta az apja ujjainak hangjait.